

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Bankų veiklos apžvalga

2020

Bankų veiklos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2020

ISSN 2335-8319 (online)

Leidinį parengė
Finansų rinkos priežiūros tarnyba

Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2021
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Turinys

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE.....	4
TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	6
REIKALAVIMŲ VYKDYMAS	7
PASKOLŲ PORTFELIS	10
INDĒLIAI BANKUOSE.....	13
PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS.....	14
BANKŲ IR VARTOTOJŲ GINČAI IR VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA.....	17
Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai.....	19

Dėl pasaulinės koronaviruso (COVID-19) pandemijos ir įvairių su ja susijusių socialinių ir ekonominių suvaržymų 2020 metai buvo išskirtiniai visam šalies ūkiui: gyventojams, verslo įmonėms, taip pat ir bankams. Visų pirma, bankai per labai trumpą laiką turėjo prisitaikyti prie naujos darbo aplinkos, užtikrinti veiklos tęstinumą pandemijos sąlygomis. Taip pat reikėjo didesnę dėmesį skirti esamų klientų, kurių pajamos buvo stipriai paveiktos karantino, likvidumo problemoms spręsti. Tam labai gelbėjo 2020 m. pavasarį bankų pasiekti susitarimai dėl laikinųjų moratoriumų, pagal kuriuos visi kriterijus atitinkantys skolininkai galėjo kreiptis dėl paskolos mokėjimo atidėjimo iki 6 ar 12 mėn., nekeičiant sutarties sąlygų ar palūkanų. Pagal šiuos moratoriumus bankai atidėjo apie 0,5 mlrd. Eur paskolų, dar gerokai daugiau paskolų buvo atidėta pagal atskirus dvišalius susitarimus su klientais. 2020 m. pabaigoje didžioji dalis atidėjimo terminų jau buvo pasibaigę. Tačiau, reaguodami į nepalankią epidemiologinę situaciją šalyje ir naujus griežtus karantino suvaržymus, 2021 m. pradžioje bankai sutarė dėl moratoriumų verslui bei gyventojams atnaujinimo iki šių metų kovo 31 d. Vis dėlto, kaip nurodo bankai, tokių moratoriumų aktualumas klientams, palyginti su 2020 m., yra gerokai sumažėjęs, sulaukiama tik pavienių kreipimųsi dėl moratoriumo taikymo. Galimybė atidėti paskolos įmokas, taip pat įvairios valstybės paramos programos sumažino su koronavirusu susijusių padarinių neigiamą įtaką paskolų portfelio kokybei. Kitas iš dalies su koronaviruso krize sietinas 2020 m. išskirtinis bankų veiklos bruožas – rekordiškas indėlių augimas. Indėliai per metus augo beveik 7 mlrd. Eur (27,6 %). Kita vertus, bankai nerado galimybių, kur saugiai ir efektyviai investuoti tokį didelį lėšų antplūdį, todėl didžioji jų dalis buvo nukreipta į sąskaitas Lietuvos banke ar kitose kredito įstaigose. Paskolų portfelio grynoji vertė 2020 m. sumažėjo 0,9 mlrd. Eur (4,4 %), ir tai lėmė iš esmės mažėjęs įmonių paskolų portfelis. Būsto paskolos, priešingai, sparčiai augo. Dėl neigiamų su koronavirusu susijusių padarinių smuko bankų pelnas: 2020 m. bankai uždirbo beveik 280 mln. Eur (16,4 %) mažiau negu 2019 m. Pelną neigiamai veikė šiek tiek mažėjusios bankų pajamos ir kartu – didėjusios išlaidos, ypač susijusios su paskolų portfelio kokybės blogėjimu ir didėjančiomis lėšomis centriniame banke bei kitose kredito įstaigose. Visus 2020 metus bankų sektoriui buvo būdingas aukštas kapitalo ir likvidumo lygis.

POKYČIAI BANKŲ SEKTORIUJE

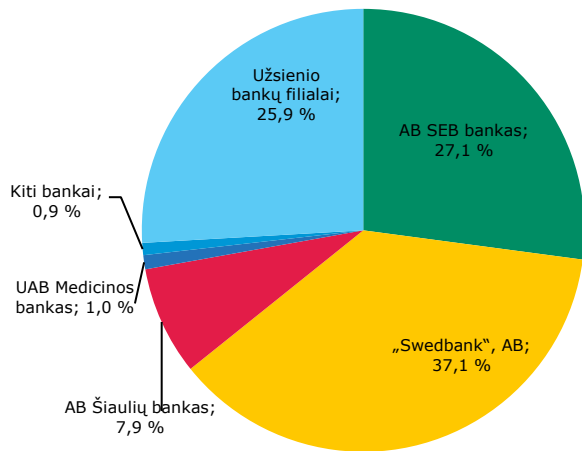
2021 m. sausio 1 d. duomenimis, šalyje banko arba specializuoto banko licencijas turėjo 11 bankų, o kaip užsienio bankų filialai veikė 6 bankai.

2020 m. specializuoto banko licencija buvo išduota 1 bankui („Crius LT“, UAB). Be to, 2021 m. pradžioje buvo išduota specializuoto banko licencija UAB „SME Digital Financing“, ir tai jau septintoji specializuoto banko licencija, išduota Lietuvoje. Šiuo metu Lietuvos bankas kartu su Europos Centrinio Banku (ECB) nagrinėja dar šešias paraiškas gauti specializuoto banko licenciją.

2020 m. 2 užsienio bankų filialai nutraukė veiklą (Švedijoje įsteigto banko „Svenska Handelsbanken“, AB, Lietuvos filialas ir Latvijoje įsteigto banko AS „Industra Bank“ Lietuvos filialas).

Nepaisant pastaruosius trejus metus augusio rinkos dalyvių skaičiaus, bankų sektorius tebėra koncentruotas: naujieji rinkos dalyviai nors ir auga, tačiau didesnės konkurencijos rinkos senbuviams kol kas nesudaro. Didžiausi bankai, AB SEB bankas ir „Swedbank“, AB, užima 64,2 proc. rinkos. Užsienio bankų filialai, tarp kurių dominuoja *Luminor Bank AS* Lietuvos skyrius, užima 25,9 proc. rinkos.

1 pav. 2021 m. sausio 1 d. Lietuvoje veikę bankai ir užsienio bankų filialai pagal turtą

Šaltinis: Lietuvos bankas.

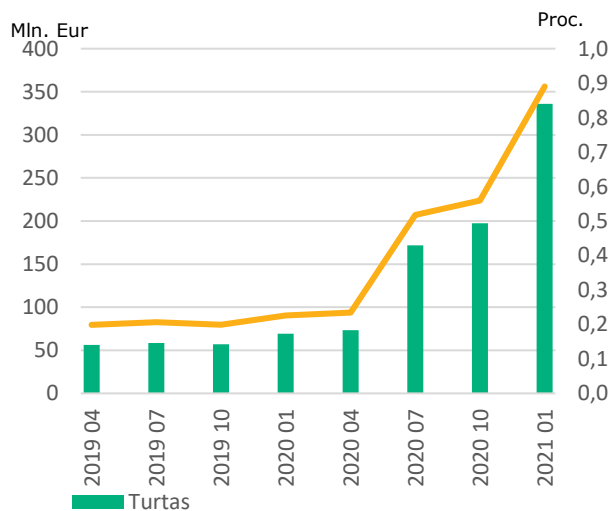
1 lentelė. Naudoti bankų sektoriaus dalyviai 2018–2021 m.

Pavadinimas	Būsena
Revolut Bank UAB	Išduota licencija 2018 m., pradėjo veiklą 2020 m.
AB „Mano bankas“	Išduota licencija 2018 m., pradėjo veiklą 2019 m.
UAB GF bankas	Išduota licencija 2019 m., pradėjo veiklą 2020 m.
European Merchant Bank UAB	Išduota licencija 2018 m., pradėjo veiklą 2019 m.
AB „Fjord Bank“	Išduota licencija 2019 m., pradėjo veiklą 2020 m.
PayRay Bank, UAB	Išduota licencija 2019 m., pradėjo veiklą 2020 m.
„AS Inbank filialas“	Įsteigtas filialas pradėjo veiklą 2019 m.
„Crius LT“, UAB	Išduota licencija 2020 m., veiklos nepradėjo
UAB „SME Digital Financing“	Išduota licencija 2021 m., veiklos nepradėjo

Šaltinis: Lietuvos bankas.

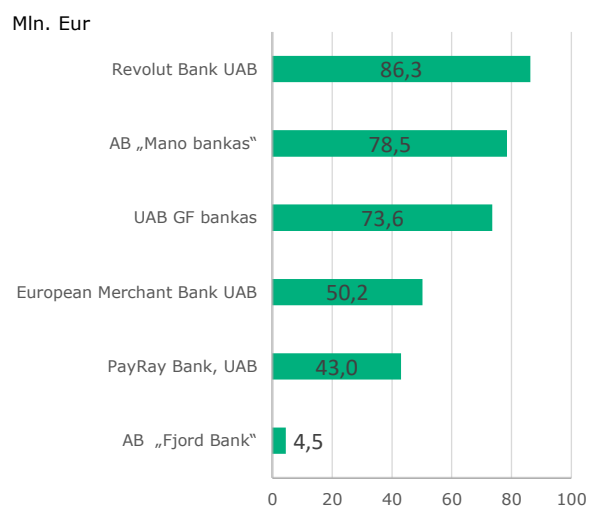
Per pastaruosius keletą metų veiklą pradėję 6 bankai šiuo metu užima 0,9 proc. rinkos, jų turtas ir užimama rinkos dalis nuosekliai auga. Pažymėtina, kad veiklos licenciją gavę bankai aktyvesnę veiklą pradeda ne iš karto, o, kaip rodo patirtis, maždaug po metų nuo licencijos gavimo. 2020 m. veiklą pradėjo vykdyti 4 ankstesniais metais licencijuoti bankai. Tikimasi, kad veiklą pradėję bankai ateityje galėtų prisidėti prie koncentracijos mažinimo, taip pat jie sietini su tolesne finansinių technologijų (*FinTech*) plėtra, vartotojams naudingos konkurencijos, paslaugų patrauklumo ir prieinamumo didėjimu.

2 pav. Nuo 2018 m. licencijuotų ir veiklą pradėjusių bankų turtas (2019 m. balandžio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 pav. Nuo 2018 m. licencijuoti ir veiklą pradėję bankai pagal turtą (2021 m. sausio 1 d.)

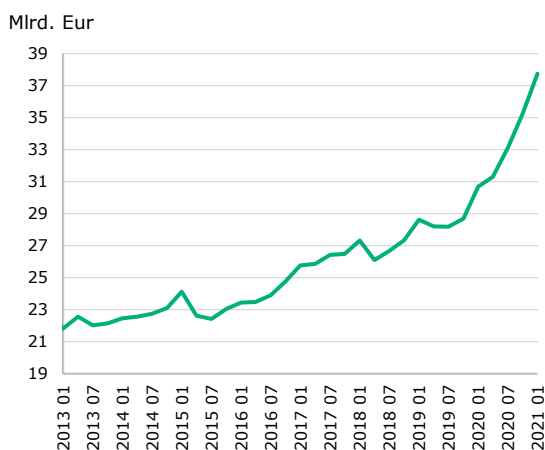
Šaltinis: Lietuvos bankas.

TURTAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI

2020 m. buvo išskirtiniai bankų turto ir įsipareigojimų dinamikai: reikšmingai augo indėliai, ir šiuos naujus išteklius bankai nukreipė į sąskaitas Lietuvos banke ar kredito įstaigose, o ne skolinimui.

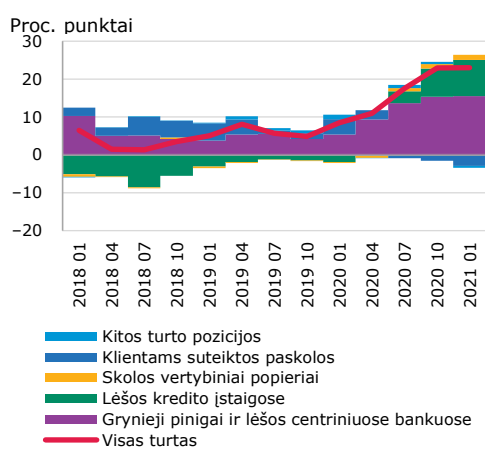
Bankų turtas per metus padidėjo 7,1 mlrd. Eur (23,0 %) – iki 37,7 mlrd. Eur. Daugiausia augusios bankų turto pozicijos yra lėšos centriniame banke, padidėjusios 4,8 mlrd. Eur (67,2 %) – iki 12 mlrd. Eur, ir lėšos kitose kredito įstaigose, padidėjusios 2,9 mlrd. Eur (beveik 8 kartus) – iki 3,3 mlrd. Eur. Taigi, vien bankų sukauptos likvidžios piniginės lėšos sudarė 15,3 mlrd. Eur, arba 40,6 proc. bankų turto, ir ši dalis per metus padidėjo net 15,9 proc. p. Kitas bankų turto straipsnis – skolos vertybiniai popieriai – analizuojamu laikotarpiu padidėjo 0,4 mlrd. Eur (29,7 %) ir sudarė 1,8 mlrd. Eur (4,8 % bankų turto). Klientams suteiktų paskolų, kurios yra didžiausią bankų turto dalį sudarantis turto straipsnis, grynoji vertė mažėjo 0,9 mlrd. Eur (4,4 %) – iki 19,6 mlrd. Eur, o bankų turta sudaranti paskolų portfelio dalis per metus sumažėjo net 14,8 proc. p. – iki 51,8 proc. (plačiau apie paskolas žr. skyriuje „Paskolų portfelis“).

4 pav. Bankų sektoriaus turtas
(2013 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

5 pav. Turto augimo veiksniai
(2018 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

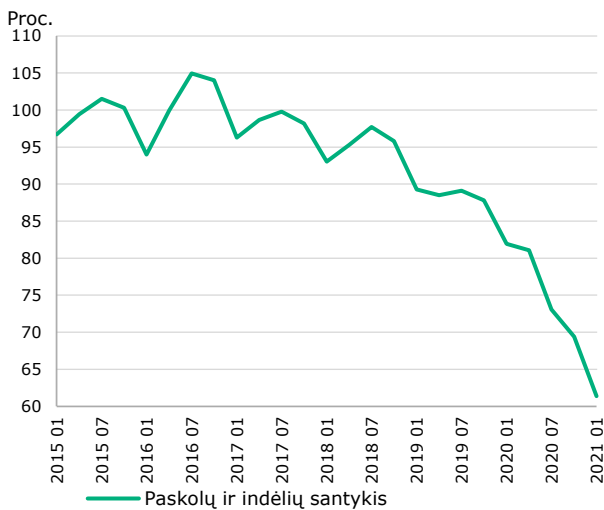

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Įsipareigojimų augimą lėmė rekordiškai augę indėliai. Per 2020 m. klientų indėliai padidėjo net 6,9 mlrd. Eur (27,6 %) – iki 31,9 mlrd. Eur. Klientų indėliai dominuoja bankų finansavimosi struktūroje: 2021 m. sausio 1 d. duomenimis, jie sudarė net 90,2 proc. bankų įsipareigojimų (plačiau apie indėlius žr. skyriuje „Indėliai banke“). Įsipareigojimai kredito įstaigoms (daugiausia patronuojančiosioms) tesudarė 1,7 mlrd. Eur (5,0 % visų įsipareigojimų). Bankų sektoriaus mastu bankų įsipareigojimai centriniams bankams sudarė tik 180 mln. Eur (0,5 % visų bankų įsipareigojimų).

Spartus indėlių augimas lėmė paskolų ir indėlių santykio tolesnį mažėjimą. 2021 m. sausio 1 d. duomenimis, paskolų ir indėlių santykis pasiekė 61,4 proc. – per metus mažėjo net 20,6 proc. p. Paskolų ir indėlių santykis jau keletą metų nuosaikiai mažėjo, tačiau pastaruosius metus fiksuotas itin reikšmingas jo kritimas. Tokia maža rodiklio reikšmė rodo, kad bankai turi daug išteklių kreditavimo veiklai, tačiau kartu ji yra ženklas, kad šie išteklių nėra efektyviai panaudojami. Ateityje bankai turės ieškoti būdų, kaip efektyviai panaudoti susikaupusias perteklines lėšas, arba turės susitaikyti su gerokai mažėjančiu pelningumu.

6 pav. Paskolų ir indėlių santykio dinamika
(2015 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

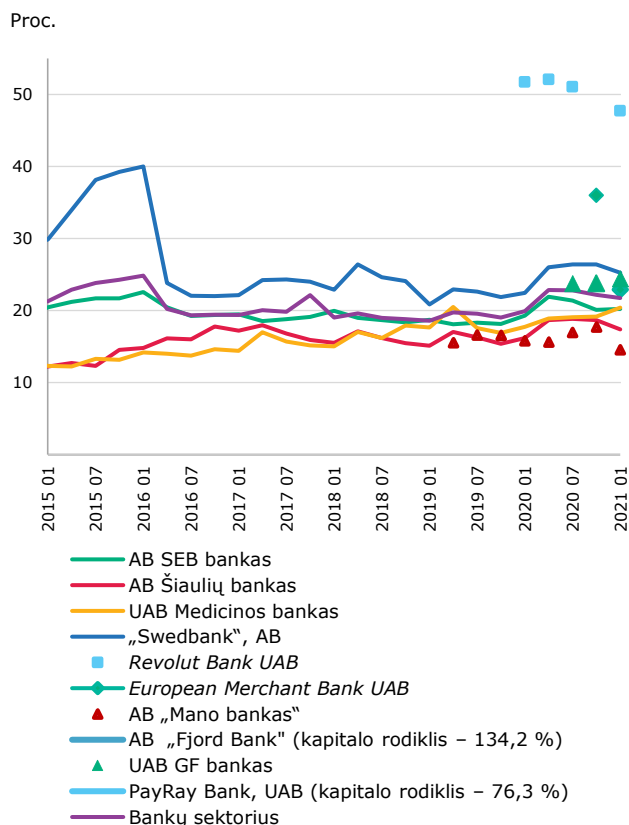
Šaltinis: Lietuvos bankas.

REIKALAVIMŲ VYKDYMAS

Bankų kapitalo pakankamumo lygis išliko aukštas visus 2020 metus. 2021 m. sausio 1 d. duomenimis, bankų kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 21,8 proc. Lietuvoje veikiančiuose bankuose dominuoja tik aukščiausio lygio kapitalo priemonės: bendro 1 lygio nuosavo kapitalo (CET1) rodiklis sudarė net 21,4 proc. Lietuvos bankų sektorius pasižymi ir aukštu sverto rodiklio lygiu: 2021 m. sausio 1 d. duomenimis, jis sudarė 6,7 proc. Nors šiam rodikliui dėl augančio bankų turto ir būdinga mažėjimo tendencija, tai nevertinama kaip realus sverto rizikos didėjimas, nes auga tik nerizikingų grupių turtas (lėšos centiniame banke ar patronuojančiose kredito įstaigose).

Prasidėjus koronaviruso pandemijai, prie tvaraus bankų kapitalo pakankamumo rodiklio užtikrinimo prisidėjo bankų akcininkų sprendimai nemokėti dividendų ir visą 2019 m. pelną palikti bankų kapitalui stiprinti. Tokiu būdu bankų kapitalas buvo sustiprintas 293,4 mln. Eur, ir tai sudarė apie 16 proc. tuometinės kapitalo bazės. Susilaikyti nuo dividendų mokėjimo dėl išaugusio neapibrėžtumo buvo rekomenduojama ir priežiūros institucijų – Lietuvos banko ir ECB. Dėl tolesnio neapibrėžtumo, susijusio su koronavirusu, riboti dividendų mokėjimą bankams rekomenduota ir 2021 m. Taigi ir šiais metais bankai turėtų didžiąją dalį 2020 m. uždirbto pelno skirti kapitalui stiprinti. Įvykus akcininkų susirinkimams ir priėmus pelno paskirstymo sprendimus, jie turėtų kreipti 2021 m. sausio 1 d. kapitalo pakankamumo rodiklius didėjimo linkme.

7 pav. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai* (2015 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

* Neįtraukiamas einamųjų metų pelnas.

2 lentelė. Bankų kapitalo pakankamumo rodikliai ir Lietuvos banko nustatyti reikalavimai (2020 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	Faktinė reikšmė, proc.		Reikalavimas, proc.**
	2020 01 01	2021 01 01**	
„Swedbank“, AB	22,5 26,2*	25,3	9,8
AB SEB bankas	19,3 22,8*	20,2	10,0
AB Šiaulių bankas	16,2 21,2*	17,4	9,6
UAB Medicinos bankas	17,8	20,4	9,8
Revolut Bank UAB	51,7	47,7	11,2
European Merchant Bank UAB	55,0	22,9	8,0
AB „Mano bankas“	15,8	14,6	10,1
UAB GF bankas	–	24,4	8,0
AB „Fjord Bank“	–	134,2	8,0
PayRay Bank, UAB	–	76,3	8,0
Bankų sektorius	19,9 23,7*	21,8	–

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pastabos: nurodyti kapitalo reikalavimai apima 1 ir 2 ramsčių reikalavimus. Reaguojant į COVID-19 protrūkį, bankams laikinai leista nesilaikyti jungtinio kapitalo rezervo reikalavimo. Prižiūrą vykdančys Lietuvos bankas bei ECB reikalavimus įvertina ir nustato kartą per metus.

*Įtraukus einamųjų metų pelną. Kai kurie bankai pasinaudojo galimybe pagal Europos bankininkystės institucijos išaiškinimą retrospektyviai įtraukti einamųjų metų pelną į kapitalą, kuris po akcininkų susirinkimo sprendimo nebuvo išmokėtas dividendais.

** 2021 m. bankų akcininkams visuotinių akcininkų susirinkimų metu priėmus sprendimus neišmokėti dalies 2020 m. pelno dividendais, 2021-01-01 bankų kapitalo rodikliai bus perskaičiuoti.

*** 2018–2020 m. veiklą pradėjusiems bankams 2 ramsčio reikalavimai pirmą kartą bus nustatyti 2021–2022 m.

Visi bankai vykdė jiems nustatytus kapitalo pakankamumo reikalavimus, nurodytus 2 lentelėje. Šiuo metu jiems taikomas 8,0 proc. bendro kapitalo pakankamumo reikalavimas (1 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar I*) ir individualiai nustatomas 2 lygio papildomo kapitalo reikalavimas (2 ramsčio kapitalo reikalavimas, angl. *Pillar II*). Reaguodami į koronaviruso protrūkį, ECB ir Lietuvos bankas leido tiesiogiai prižiūrimoms institucijoms laikinai nesilaikyti sudėtinio kapitalo rezervo reikalavimo. Pastarąjį sudaro kapitalo apsaugos (2,5 %), anticiklinio kapitalo (0,0 %) ir kitų sisteminės svarbos įstaigų (0,5–2,0 %) rezervo reikalavimai.

2020 m. likvidumo situacija visuose šalies bankuose išliko gera, o likvidumo rodikliai bankuose reikšmingai didėjo. Kovo mėn. prasidėjusi koronaviruso pandemija, karantinai pavasarį bei metų pabaigoje nesukėlė likvidumo situacijos pablogėjimo bankuose. Priešingai – likvidumo situacija visuose šalies bankuose pagerėjo. Klientų indėliai sparčiai augo, kreditavimas sulėtėjo, todėl bankai toliau kaupė ir didino likvidžiojo turto atsargas, o padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) sparčiai didėjo. Per 2020 m. bankų sektoriaus LCR išaugo nuo 272 proc. iki 743 proc., o per ketvirtąjį ketvirtį – nuo 571 proc. iki 743 proc. Tam daugiausia įtakos turėjo akivaizdus indėlių augimas.

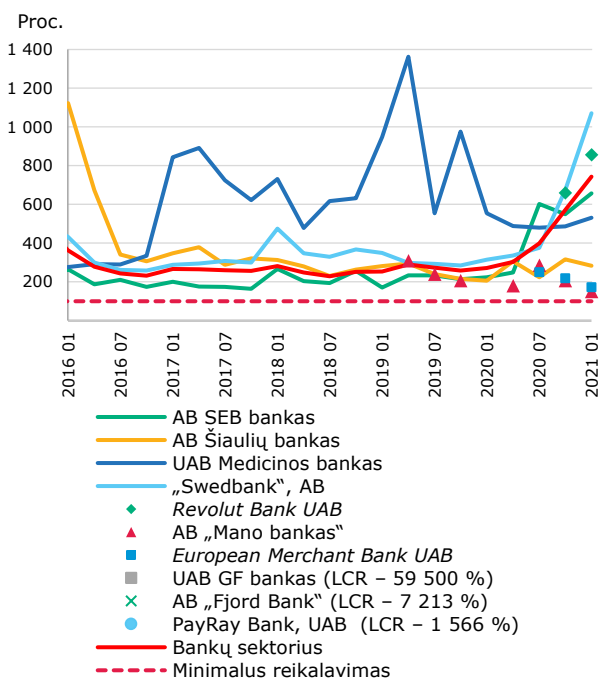
Didžiuosiuose bankuose pirmojo karantino metu išaugęs perteklinis likvidumas dar labiau padidėjo nuo trečiojo ketvirčio, bankų įsipareigojimams pasipildžius Bendros pertvarkymo valdybos (pertvarkymo institucijos) nustatytus minimalius nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų reikalavimus (angl. *minimum requirement for own funds and eligible liabilities*, MREL) atitinkančiomis paskolomis iš patrunuojančiųjų įstaigų (1 mlrd. Eur). Todėl augo likvidusis turtas, didėjo gaunamų pinigų srautai, ypač didžiuosiuose bankuose. Daugumoje bankų LCR rodiklis buvo ne mažiau nei dvigubai didesnis už nustatytą minimalųjį 100 proc. dydį. LCR rodiklis Lietuvos bankuose buvo gerokai didesnis nei vidutiniškai ES šalyse, kur didžiųjų bankų LCR rodikliai nesiekia 200 proc. Bankų sistemos likvidumą didino ir tai, kad atskiri Lietuvos bankai pasinaudojo itin palankiomis skolinimosi sąlygomis pagal ECB taikomas programas – buvo pasiskolinta 180 mln. Eur.

Lietuvos bankų finansavimo šaltiniai yra patikimi ir stabilesni nei ES šalių bankų. Mažmeniniais indėliais Lietuvoje finansuojama 62 proc. bankų turto (be filialų). Tai gerokai daugiau nei didžiuosiuose ES bankuose – juose mažmeniniais indėliais tėra finansuojama apie 30 proc. turto.

Lietuvos bankų likvidųjį turtą sudaro aukščiausios kokybės, itin likvidus turtas. 2020 m., taip pat ir ketvirtąjį ketvirtį, daugiausia didėjo bankų lėšos, laikomos centriniame banke, – jos sudarė 84 proc. bankų likvidžiojo turto. Kitą likvidžiojo turto dalį sudarė Vyriausybės vertybiniai popieriai ir gryniesi pinigai.

8 pav. Bankų padengimo likvidžiuoju turto rodikliai

(2016 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Visi 2020 m. veiklą pradėję naujieji bankų sektoriaus dalyviai – AB „Fjord Bank“, UAB GF bankas, PayRay Bank, UAB, išsiskyrė itin aukštais LCR rodikliais, nes, dar neįsibėgėjęs veiklai, nebuvo pradėję ir aktyvesnės kreditavimo veiklos, o didžiąją šių bankų turto dalį sudarė centriniame banke laikomas likvidusis turtas.

3 lentelė. Bankų padengimo likvidžiuoju turto rodikliai

(2020 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Pavadinimas	2020 01 01	2021 01 01
„Swedbank“, AB	314,2	1070,7
AB SEB bankas	223,5	657,1
AB Šiaulių bankas	206,1	283,1
UAB Medicinos bankas	554,6	531,7
Revolut Bank UAB	397,4	857,1
European Merchant Bank UAB	800,0	172,0
AB „Mano bankas“	196,2	150,7
UAB GF bankas	–	59500
AB „Fjord Bank“	–	7213
PayRay Bank, UAB	–	1566,3
Bankų sektorius	272,4	743,3

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PASKOLŲ PORTFELIS¹

PASKOLŲ PORTFELIO POKYČIAI

Koronaviruso pandemijos sąlygomis pagrindinė bankų skolinimo kryptis buvo gyventojų būsto paskolos, kurios ir toliau sparčiai augo, tuo tarpu skolinimas įmonėms gerokai sumažėjo. Per

2020 m. paskolų ir kitų išankstinių mokėjimų portfelis išaugo 0,9 mlrd. Eur (4,4 %) – iki 21,4 mlrd. Eur. Šį pokytį daugiausia lėmė 1,8 mlrd. Eur padidėjusios bankų lėšos kitose kredito įstaigose. Vien paskolų portfelio (neįskatinat lėšų kredito įstaigose) grynoji vertė sumažėjo 0,9 mlrd. Eur (4,4 %) – iki 19,6 mlrd. Eur.

Didžiausią bankų paskolų portfelio dalį (55,7 %) sudarančios paskolos namų ūkiams per metus išaugo 0,7 mlrd. Eur (6,6 %) – iki 10,9 mlrd. Eur. Tokių namų ūkių paskolų portfelio augimą lėmė aktyvus būsto paskolų teikimas, per metus išaugęs 0,6 mlrd. Eur (7,7 %) – iki 8,8 mlrd. Eur². Kitos nei būsto paskolos namų ūkiams augo 43 mln. Eur (2,1 %) – iki 2,1 mlrd. Eur. Skirtingai nei būsto paskolų augimas, gyventojų vartojimo paskolų portfelio augimas per metus sumažėjo – 2020 m. ketvirtąjį ketvirtį jau buvo neigiamas (mažėjo 27 mln. Eur).

Kita reikšminga bankų paskolų portfelio dalis – paskolos ne finansų bendrovėms (39,9 % portfelio) – per 2020 m. sumažėjo 1,4 mlrd. Eur (15,2 %) ir siekė 7,8 mlrd. Eur. Iš dalies šiam pokyčiui įtakos turėjo *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo įvykdytas paskolų perleidimo sandoris³. Nevertinant šio sandorio įtakos, paskolos įmonėms sumažėjo 1,2 mlrd. Eur (13,6 %). Pastaraisiais metais besitęsiantį verslo paskolų portfelio mažėjimą, sietiną su bankams priimtinos rizikos lygiu, 2020 m. paspartino ir išaugęs neapibrėžtumas, susijęs su koronaviruso krize. Daugiausia sumažėjo paskolos įmonėms, veikusioms didmeninės ir mažmeninės prekybos (daugiau kaip 0,5 mlrd. Eur), apdirbamosios gamybos, elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo sektoriuose (po daugiau kaip 0,2 mlrd. Eur) bei transporto ir saugojimo sektoriuje. Didžiausią paskolų verslo įmonėms dalį (29,7 %) sudarančių nekilnojamojo turto operacijų sektoriaus paskolų balansinė vertė sumažėjo nedaug, tačiau, neįskaitant pirmiau minėto *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo paskolų perleidimo sandorio įtakos, šis sektorius buvo vienas iš nedaugelio sektorių, kuriuose paskolų portfelis augo. Kita vertus, skolintų lėšų poreikį verslui sumažino reikšmingos apimtys valstybės pagalbos priemonės bei įmonių vidiniai rezervai (tai atspindi ir rekordiškai išaugusi įmonių indėlių apimtys). Bendra bankų kreditavimo įsipareigojimų ne finansų bendrovėms vertė, didėjusi tris pastaruosius ketvirčius, pasiekė 2,7 mlrd. Eur (per metus išaugo 405 mln. Eur, arba 17,6 %).

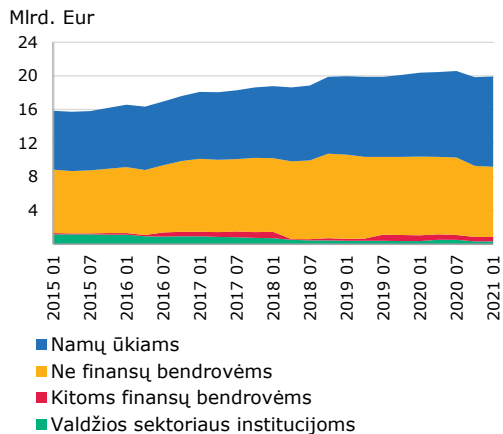
Kitų finansų bendrovių ir valdžios sektoriaus portfeliai per metus sumažėjo – atitinkamai 121 mln. Eur (iki 525 mln. Eur) ir 175 mln. Eur (iki 342 mln. Eur). Esminę įtaką valdžios sektoriaus paskolų pokyčiui turėjo jau minėtas *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo įvykdytas paskolų perleidimo sandoris. Neįskaitant jo įtakos, valdžios sektoriaus paskolų sumažėjimas tesiekė 18 mln. Eur.

¹ Įskaitant išperkamosios nuomos (lizingo) portfelį.

² 2020 m. pradžios duomenys koreguoti pridėdant *Danske Bank A/S* Lietuvos filialo turėtą būsto paskolų portfelį, kuris, vykdant pardavimo sandorį, buvo įtraukiamas į apskaitą kaip laikomas parduoti ir laikinai nepateko prie būsto paskolų.

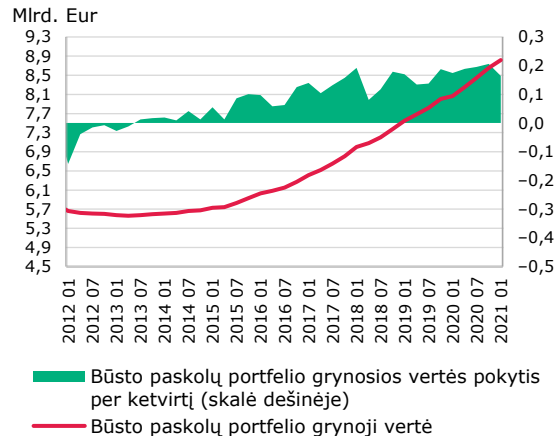
³ *Danske Bank A/S* Lietuvos filialas 2019 m. iš *Danske Bank* padalinio Estijoje perimtą paskolų portfelį 2020 m. perleido kitai kredito įstaigai.

9 pav. Bankų paskolų portfelio grynoji vertė (2015 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

10 pav. Būsto paskolų portfelio grynoji vertė (2012 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PASKOLŲ PORTFELIO KOKYBĖ

Bankų sektorius iki šiol pasirodė esąs ganėtinai atsparus koronaviruso krizės poveikiui. Nepaisant to, dalis rodiklių rodo, kad paskolų kokybė blogėjo. Per 2020 m. reikšmingai (1,6 proc. p.) išaugo restruktūrizuotų (angl. *forbone*) paskolų apimtis – iki 3,1 proc. viso paskolų portfelio. Šis augimas buvo stebimas pirmus tris 2020 m. ketvirčius ir yra sietinas su paskolų pertvarkymais (įmokų atidėjimu), padarytais dėl koronaviruso pandemijos. Tai rodo, kad dėl nepalankios ekonominės aplinkos bei veiklos suvaržymų daugėja paskolos gavėjų, susiduriančių su finansiniais sunkumais. Bankų vykdytas paskolų pertvarkymas turėjo įtakos, kad gerėjo paskolų pradelsimo rodikliai. Ne finansų bendrovių daugiau nei 30 d. pradelstų paskolų dalis sumažėjo 0,2 proc. p. (iki 0,8 %), o namų ūkių – 0,5 proc. p. (iki 1,0 %).

Per 2020 m. padidėjo verslo paskolų, kurių kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai padidėjo, apimtis: tokių paskolų dalis visame verslo paskolų portfelyje padidėjo 4,7 proc. p. – iki 11,6 proc. Tiesa, šio rodiklio augimui įtakos turėjo ne tik augantis šių paskolų skaičius, bet ir mažėjanti skaičiavimo bazė (bendras verslo paskolų portfelis). Namų ūkių portfelyje tokių paskolų dalis sumažėjo 1 proc. p. – iki 8,6 %.

Paskolų, kurių kredito rizika nuo pirminio pripažinimo reikšmingai padidėjo, ir neveiksnių paskolų kitimas rodo, kad, nepaisant paskolų grąžinimo atidėjimų bei valstybės pagalbos priemonių, verslo portfelio kredito rizika per metus išaugo. Dėl koronaviruso pandemijos tolesnio poveikio ekonomikai bei neapibrėžtumo tokia tendencija turėtų išlikti ir artimiausiais ketvirčiais, juolab kad baigiasi paskolų grąžinimo moratoriumų terminai.

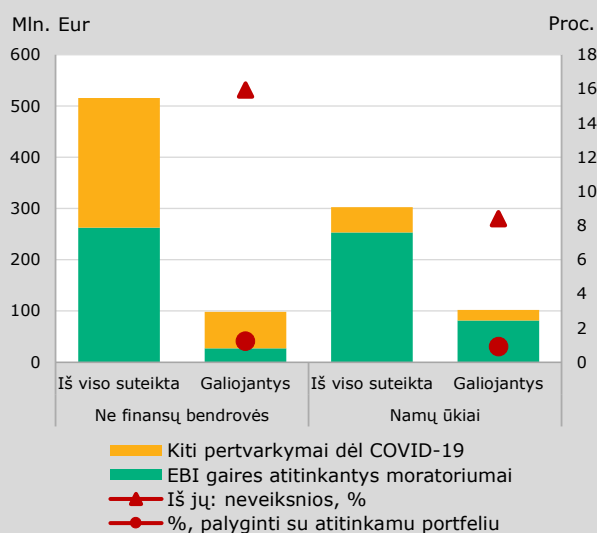
Intarpas. Paskolų moratoriumai

2020 m. balandžio mėn. Lietuvos bankų asociacijai (LBA) priklausančios kredito ir finansų įstaigos, siekdamos palengvinti klientų, susiduriančių su sunkumais dėl koronaviruso sukeltos krizės, padėti, pasirašė moratoriumus dėl laikino kredito įsipareigojimų atidėjimo privatiems ir verslo klientams. Paskolos įmokos įmonėms sutarta atidėti iki 6 mėn. (moratoriumas taikomas verslo paskoloms, kurių suma vienos įmonių grupės mastu sudaro ne daugiau nei 5 mln. Eur), o būsto paskolų įmokos privatiems klientams – iki 1 metų, lizingo ir vartojimo kreditų įmokos – iki 6 mėn. Prie šio susitarimo taip pat prisijungė ir kelios LBA nepriklausančios įstaigos. Iki 2020 m. liepos 1 d. nustatytas pradinis paskolų moratoriumo terminas bendru sutarimu buvo pratęstas iki 2020 m. rugsėjo 30 d., o 2021 m. sausio 18 d. jo galiojimas buvo pratęstas iki 2021 m. kovo 31 d.

Paskolų moratoriumai leido operatyviai priimti sprendimus atidėti paskolų mokėjimą verslo įmonėms ir privatiems asmenims, kurių veikla (gaunamos pajamos) buvo apribota ar kitaip nukentėjo koronaviruso krizės metu, neatliekant išsamaus paskolų rizikos vertinimo.

11 pav. Paskolų pertvarkymai dėl koronaviruso

(2021 sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

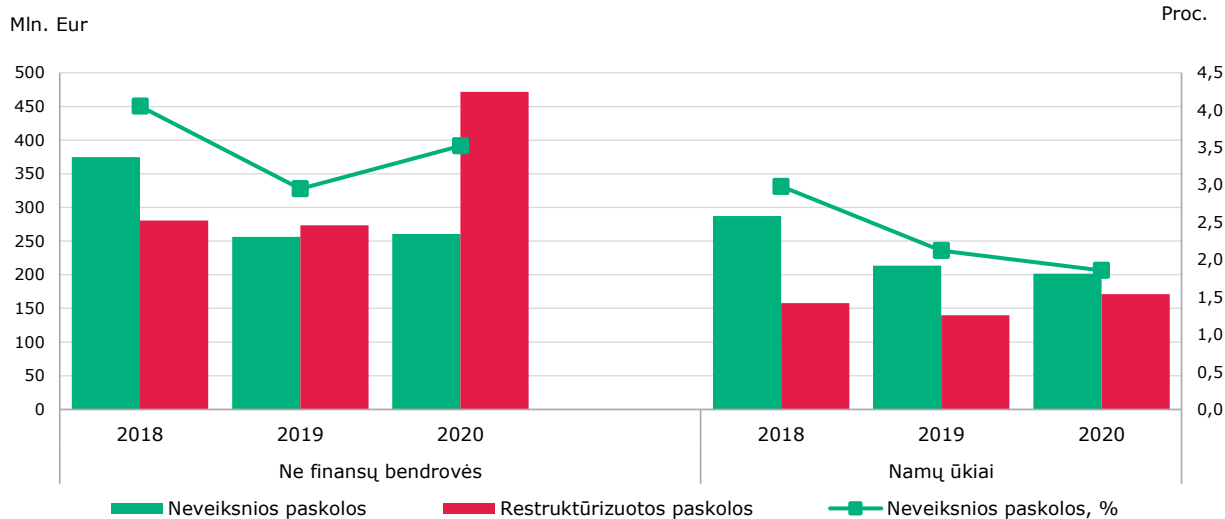
Didžioji dalis paskolų moratoriumų baigė galioti iki 2020 m. gruodžio 31 d. Metų pabaigoje paskolos pagal tebegaliojančius susitarimus, kuriais paskolos įmokos buvo atidėtos pagal Europos bankininkystės institucijos (EBI) gairių⁴ reikalavimus atitinkančių moratoriumų sąlygas, sudarė 93 mln. Eur (0,4 % paskolų portfelio), iš jų 81 mln. Eur (0,8 %) sudarė paskolos privatiems klientams ir 12 mln. Eur (0,2 %) – paskolos verslo klientams. Įvertinus baigusius galioti pertvarkymus, bendra paskolų, kurioms buvo pritaikytas EBI reikalavimus atitinkantis moratoriumas, suma sudarė 493 mln. Eur, arba 2,4 proc. paskolų portfelio: 241 mln. Eur (2,2 %) sudarė paskolos namų ūkiams ir 248 mln. Eur (3,4 %) – paskolos ne finansų bendrovėms. EBI gairių reikalavimus atitinkančių moratoriumų apimtis, bankams atliekant įprastus individualius paskolų pertvarkymus (ypač paskolų verslo klientams), Lietuvoje buvo viena mažesnių Europos Sąjungoje.

Atidėtų paskolų namų ūkiams dalis bankų portfeliuose svyravo nuo 1,0 iki 5,5 proc. Kur kas didesni skirtumai matyti lyginant atidėtų paskolų ne finansų bendrovėms dalį (svyravo nuo 1 iki 33 %), mažesni rinkos dalyviai buvo atidėję didesnę procentinę paskolų dalį. Didžiausia EBI reikalavimus atitinkančių moratoriumų dalis taikyta apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (15 %), didmeninės ir mažmeninės prekybos (14%), apdirbamosios gamybos (13 %) sektoriuose. Skaičiuojant absoliučiaja verte, apie trečdalis EBI gairių reikalavimus atitinkančių moratoriumų buvo pritaikyta nekilnojamojo turto operacijų veikla užsiimančių įmonių paskoloms. Metų pabaigoje EBI gairių reikalavimus atitinkančių moratoriumų terminas baigė galioti apie 80 proc. atidėtų paskolų, o daugumos galiojančių (nepasibaigusių) moratoriumų terminas turėtų sueiti per artimiausius 6 mėn.

Neveiksnių skolos priemonių dalis sumažėjo 0,36 proc. p. – iki 1,28 proc., ir tokių skolos priemonių likutis buvo 1,7 proc. mažesnis nei metų pradžioje. Tuo tarpu neveiksnių paskolų (t. y. be pozicijų kredito įstaigose) dalis, mažėjant paskolų portfeliui, išaugo 0,49 proc. p. – iki 2,21 proc. Nors ne finansų bendrovių neveiksnių paskolų portfelis augo palyginti nedaug – 1,6 proc., kiek didesnis (0,57 proc. p. – iki 3,52 %) šio segmento neveiksnių paskolų rodiklio pablogėjimas susidarė dėl sumažėjusios skaičiavimo bazės (sumažėjusio verslo paskolų portfelio). Namų ūkių paskolų portfelio rodikliai kol kas neišryškina neigiamų koronaviruso pasekmių: šio portfelio neveiksnių paskolų dalis sumažėjo 0,26 proc. p. – iki žemiausio lygio nuo 2008 m. finansų krizės (1,86 %).

Paskolų ir specialiųjų atidėjinių santykis išaugo 0,16 proc. p. ir metų pabaigoje sudarė 1,14 proc., o neveiksnių paskolų padengimo specialiaisiais atidėjimais rodiklis padidėjo 0,8 proc. p. – iki 31,5 proc. (verslo paskolų – 36,3 %, paskolų gyventojams – 25,4 %). Per 2020 m. bankai patyrė 57 mln. Eur paskolų vertės sumažėjimo išlaidų, t. y. 2,4 karto daugiau nei 2019 m.

12 pav. Paskolų portfelio kokybė
(2018 sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

INDĖLIAI BANKUOSE

2020 metai išsiskyrė įspūdingu indėlių augimu bankuose. Praėjusiais metais indėliai bankuose išaugo 6,9 mlrd. Eur, arba 27,6 proc., ir metų pabaigoje sudarė 31,9 mlrd. Eur. Toks indėlių prieaugis buvo rekordišką – didžiausias per visą stebėjimų laikotarpį.

2020 m. augo visų rūšių indėliai – ne finansų bendrovių (2,6 mlrd. Eur, arba 37,8 %), namų ūkių (3,0 mlrd. Eur, arba 20,2 %), valdžios sektoriaus institucijų (1,2 mlrd. Eur, arba 47,9 %), finansų įstaigų (0,1 mlrd. Eur, arba 14,4 %). Spartesni negu įprastai indėlių augimą galima paaiškinti tarp įmonių ir namų ūkių vyravusiu netikrumu dėl ateities: dėl to neskubėta išlaidauti, gaunamas pajamas buvo linkstama kaupti ateičiai. Taip pat prie indėlių augimo prisidėjo dėl rekordinio einamosios sąskaitos balanso pertekliaus ir parduotų atsargų padidėjęs įmonių pelnas, taip pat valstybės parama verslui pandemijos metu.

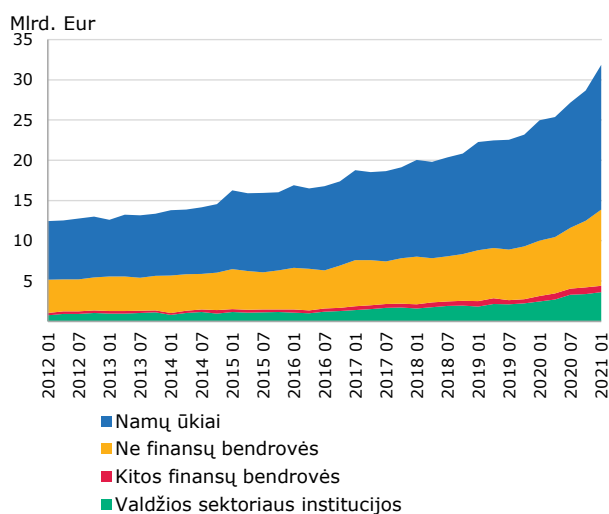
⁴ Gairės, kuriomis iš dalies keičiamos gairės EBA/GL/2020/02 dėl teisės aktų pagrindu ir ne teisės aktų pagrindu atsižvelgiant į COVID-19 krizę taikomų paskolų mokėjimų moratoriumų

Indėlių augimas buvo stebimas visus metų ketvirčius, tačiau akivaizdžiai paspartėjo prasidėjus koronaviruso pandemijai. Jau tapo įprasta, kad didžiausias indėlių prieaugis būna paskutinį metų ketvirtį, kai įmonės atsiskaito su savo tiekėjais, darbuotojams pervedami atlyginimai bei atlyginimų priedai, nelaukiant naujų metų, ir pan. Ne išimtis buvo ir 2020 m.: ketvirtąjį ketvirtį indėliai bankuose išaugo net 3,2 mlrd. Eur (11 %).

Visą indėlių prieaugį 2020 m. lėmė išaugę indėliai iki pareikalavimo – jie padidėjo 7,2 mlrd. Eur. Terminuotojų indėlių likutis bankuose per metus net mažėjo. Einamieji indėliai sudarė net 86,8 proc. visų indėlių bankuose. Už šiuos indėlius bankai nemoka palūkanų arba tam tikrais atvejais netgi taiko neigiamas palūkanų normas. Vis dėlto už juos mokamos indėlių draudimo įmokos, be to, neturėdami, kur efektyviai panaudoti lėšų, bankai jas kaupia sąskaitose Lietuvos banke ar kitose kredito įstaigose ir už jas mokamų palūkanų norma yra neigiamo dydžio. Taigi, dėl sparčiai didėjančių sąskaitų, net ir einamųjų, *de facto* bankai patiria nemažų išlaidų.

13 pav. Indėlių suma

(2012 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

PELNINGUMAS IR VEIKLOS EFEKTYVUMAS

2020 m. bankų veiklos pelnas smuko dėl padarinių, susijusių su ūkio suvaržymu dėl koronaviruso pandemijos: mažėjo bankų veiklos pajamos, o išlaidos didėjo, ypač susijusios su blogėjančia bankų paskolų portfelio kokybe. Per 2020 m. bankų sektorius uždirbo 279,7 mln. Eur pelno – 54,8 mln. Eur (16,4 %) mažiau negu 2019 m. Pelningai 2020 m. dirbo 11 bankų ir užsienio bankų filialų, nuostolingai – 5. Tarp nuostolingų dalyvių dominavo persitvarkantys, veiklą pradedantys ar nutraukiantys dalyviai. Rinkoje seniai veikiantys ir didelių pokyčių nepatiriantys bankai dirbo pelningai, nors daugelio jų pelnas, palyginti su 2019 m., sumažėjo.

Traukiantis paskolų portfeliams, o kartu augant indėliams ir su jais susijusioms bankų išlaidoms, daugelis bankų uždirbo mažiau grynujų palūkanų pajamų. 2020 m. grynosios palūkanų pajamos sudarė 526,1 mln. Eur, t. y. 24,4 mln. Eur (4,9 %) daugiau negu 2019 m. Tačiau šį augimą lėmė tik pokyčiai palyginamojoje bazėje, o ne realus grynujų palūkanų pajamų augimas. Pagrindinė priežastis – nuo 2020 m. liepos 1 d. keitėsi palūkanų išlaidų traktuotė⁵. Atmetus šio veiksnio įtaką, grynosios palūkanų pajamos 2020 m. buvo 504,4 mln. Eur, arba vos 0,5 proc. didesnės negu 2019 m. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad 2020 m. veikė daugiau grynasis palūkanų pajamas gaunančių bankų, kurie į palyginamųjų metų bazę

⁵ Anksčiau indėlių draudimo išlaidos ir įmokos į pertvarkymo fondus būdavo priskiriamos prie palūkanų išlaidų, o nuo 2020 m. liepos 1 d. šios išlaidos yra skaičiuojamos atskirai ir į palūkanų išlaidas nepatenka. 2021 m. sausio 1 d. duomenimis, tokių išlaidų buvo 21,6 mln. Eur.

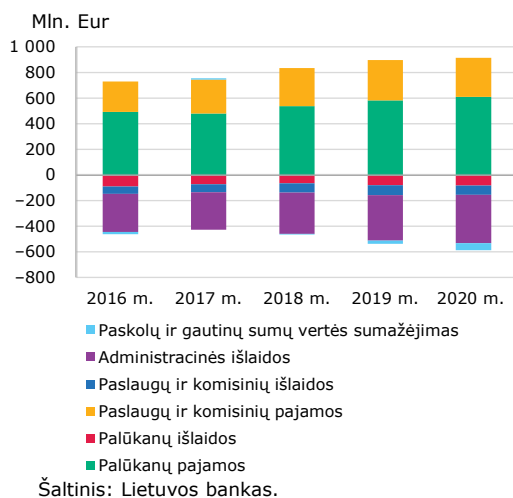
(2019 m.) dar nepateko. Realiu grynųjų palūkanų pajamų pokyčiui iliustruoti galima pasitelkti keturių rinkos dalyvių, užimančių daugiau kaip 90 proc. rinkos, duomenis: pašalinus vienkartinį veiksnį, šių bankų grynosios palūkanų pajamų sumažėjo 4,6 proc.

Grynosioms palūkanų pajamoms neigiamas įtakos turėjo augančios palūkanų išlaidos. Jų didėjimui svarią įtaką turi išliekanti tendencija, kad auga ne už finansinius įsipareigojimus (indėlius) mokamos palūkanų išlaidos, o palūkanų išlaidos, mokamos už laikomas nuosavas lėšas kitose įstaigose. Iš viso bankai 2020 m. patyrė 42,6 mln. Eur tokių išlaidų, o palyginti su 2019 m., jos padidėjo net 65,2 proc. Šios išlaidos auga dėl didėjančių bankų lėšų, laikomų Lietuvos banke ir kitose kredito įstaigose. O prie itin spartaus tokių lėšų augimo prisidėjo labai išaugę bankų klientų indėliai.

Dėl šalies ūkio suvaržymų bankai mažiau teikė paslaugų, dėl to krito grynosios paslaugų ir komisinių pajamos. Per 2020 m. bankai uždirbo 232,6 mln. Eur grynųjų paslaugų ir komisinių pajamų – 3,7 mln. Eur, arba 1,6 proc. mažiau negu 2019 m. Ryškiausias šios rūšies pajamų kritimas fiksuotas antrąjį ketvirtį (per pirmąjį karantiną), kai dėl reikšmingų veiklos ribojimų sumažėjo bendras šalies įmonių ir namų ūkių ekonominis ir socialinis aktyvumas ir didžiąją šio ketvirčio dalį bankai buvo uždarę kai kuriuos klientų aptarnavimo skyrius. Vis dėlto tiek trečiąjį, tiek ketvirtąjį metų ketvirčius grynosios paslaugų ir komisinių pajamos grįžo į priešpandeminį lygį ir netgi jį viršijo.

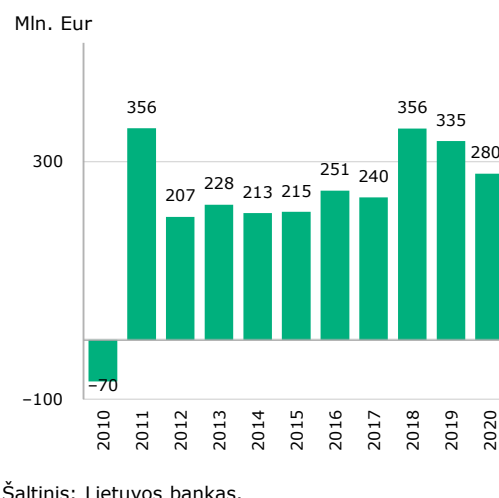
14 pav. Pagrindinių pelno veiksnių pokyčiai per metus

(2016–2020 m.)

15 pav. Bankų sektoriaus pelnas

(2010–2020 m.)

Administracinės išlaidos 2020 m. išaugo 20 mln. Eur (5,6 %) ir sudarė 375,4 mln. Eur. Augimą lėmė tiek personalo (11,3 mln. Eur, arba 5,9 %), tiek kitų administracinių išlaidų (8,7 mln. Eur, arba 5,3 %) augimas. Administracinių išlaidų augimą iš dalies lėmė jau minėtas palyginamosios bazės efektas dėl naujų rinkos dalyvių atsiradimo.

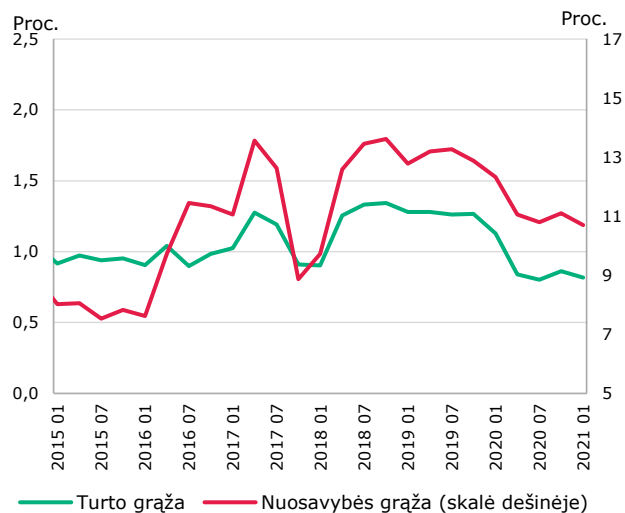
Labiausiai bankų pelną mažinęs veiksnys – išaugusios paskolų vertės sumažėjimo išlaidos dėl blogėjusios paskolų portfelio kokybės. 2020 m. bankai patyrė 56,9 mln. Eur tokių išlaidų – 2019 m. tokių išlaidų buvo 24,0 mln. Eur. Didesnes paskolų vertės sumažėjimo išlaidas bankai patyrė dėl pablogėjusių ekonomikos perspektyvų ir išaugusios skolininkų rizikos negrąžinti paskolų.

2020 m. bankų pelningumo rodikliai blogėjo, tačiau, palyginti su tokiais ES šalių rodikliais, išliko dideli. Nepaisant išaugusių administracinių išlaidų ir sumažėjusio pelno, Lietuvos bankų sektoriaus efektyvumas vis dar yra palyginti didelis. Efektyvumo rodiklis, rodantis išlaidų ir pajamų santykį, 2021 m. sausio 1 d. sudarė 48,7 proc. – per metus padidėjo (pablogėjo) 1,7 proc. p. Iš 2020 m. trečiojo ketvirčio EBI

lyginamųjų duomenų (žr. 18 pav.) matyti, kad į EBI imtį patenkantys Lietuvos bankai buvo vieni efektyviausiai veikiančių iš visos ES šalių bankų sistemos. Turto grąža per metus mažėjo 0,3 proc. p. (iki 0,8 %), nuosavybės grąža – 1,6 proc. p. (iki 10,7 %).

16 pav. Bankų pelningumo rodikliai

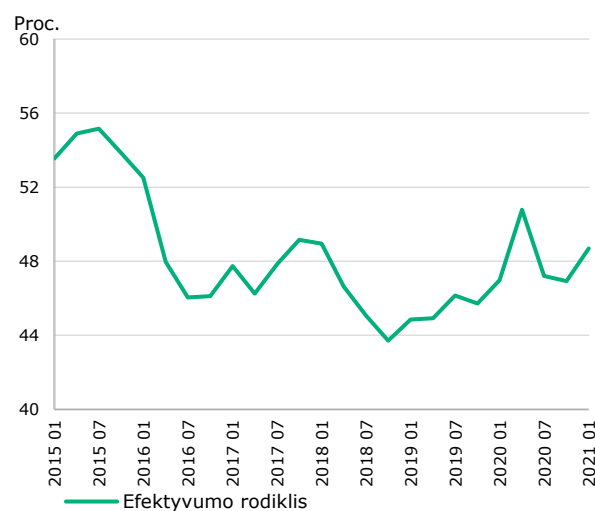
(2015 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

17 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)*

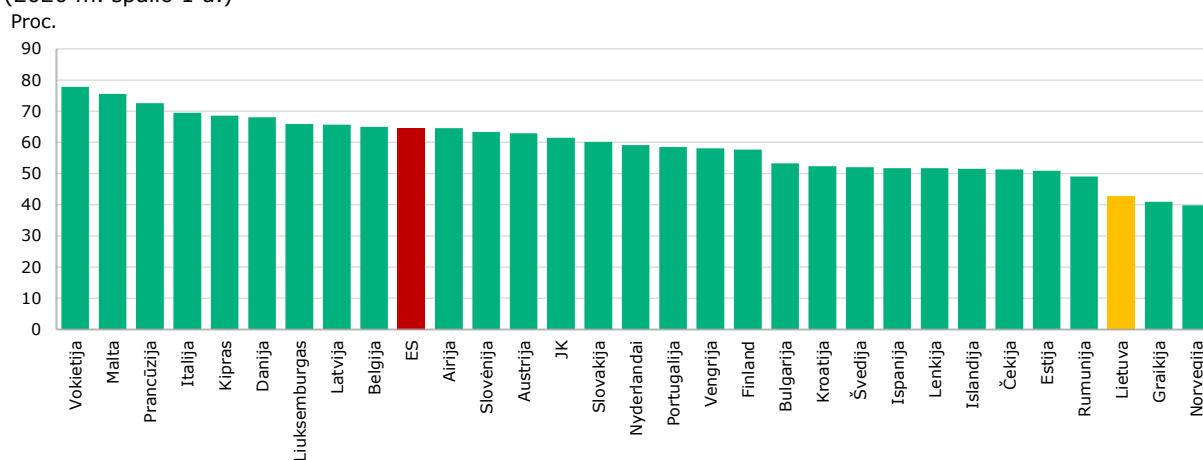
(2015 m. sausio 1 d.–2021 m. sausio 1 d.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

18 pav. Bankų efektyvumo rodiklis (sąnaudų ir pajamų santykis)*

(2020 m. spalio 1 d.)

Šaltinis: EBA risk dashboard.

*Bankų imtis pagal EBI metodiką: 3 didžiausi šalyje bankai; bankai, kurių turtas viršija 30 mlrd. Eur; bankai, kurių turtas viršija 20 proc. BVP.

BANKŲ IR VARTOTOJŲ GINČAI IR VARTOTOJŲ TEISIŲ APSAUGA

BANKŲ IR VARTOTOJŲ GINČAI

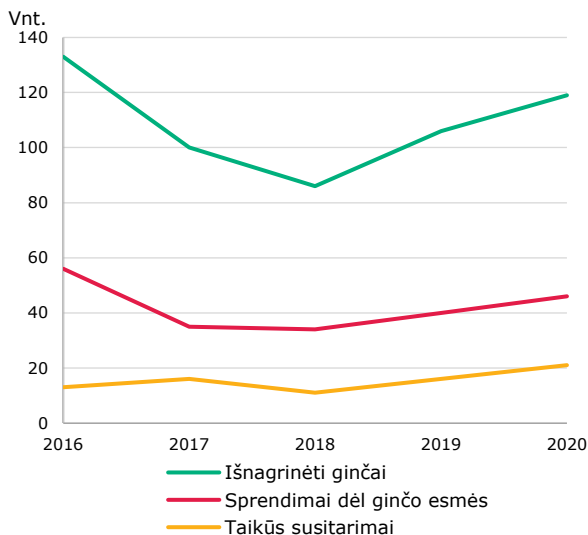
Per 2020 m. Lietuvos bankas išnagrinėjo 119 tarp vartotojų ir bankų kilusių ginčų. Tai sudaro 24 proc. visų Lietuvos banke tuo laikotarpiu išnagrinėtų ginčų. Palyginti su 2019 m., kai buvo išnagrinėti 106 ginčai (21 % visų ginčų), nesutarimų su bankais skaičius ir toliau augo. Tai lėmė akivaizdus ginčų, kilusių dėl mokėjimo paslaugų ir investicinių paslaugų, augimas. Ginčų dėl kreditavimo paslaugų, palyginti su praėjusiais metais, pastebimai mažėjo.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvos bankas priėmė 46 sprendimus dėl ginčo esmės: 1 atveju vartotojo reikalavimai buvo visiškai patenkinti, 5 atvejais – atmesti nustačius, jog vartotojai kėlė nepagrįstus reikalavimus. Vartotojui palankus rekomendacinis sprendimas buvo įgyvendintas. 21 ginčas baigėsi šalims pasiekus taikų susitarimą arba finansų rinkos dalyviui patenkinus vartotojų reikalavimus. Taikių susitarimų skaičius yra didžiausias nuo 2012 m., kai Lietuvos bankui buvo pavesta nagrinėti vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčus.

Daugiausia ginčų (76) kilo dėl mokėjimo paslaugų, iš jų 31 ginčas susijęs su mokėjimo sąskaitomis, 22 – su mokėjimo kortelės naudojimu, 9 ginčai kilo dėl negrynųjų pinigų operacijų vykdymo, 14 – dėl kitų mokėjimo paslaugų. 26 ginčai kilo dėl kreditavimo paslaugų, 25 iš jų – dėl su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito sutarčių vykdymo. 10 ginčų susiję su investicinių paslaugų teikimu.

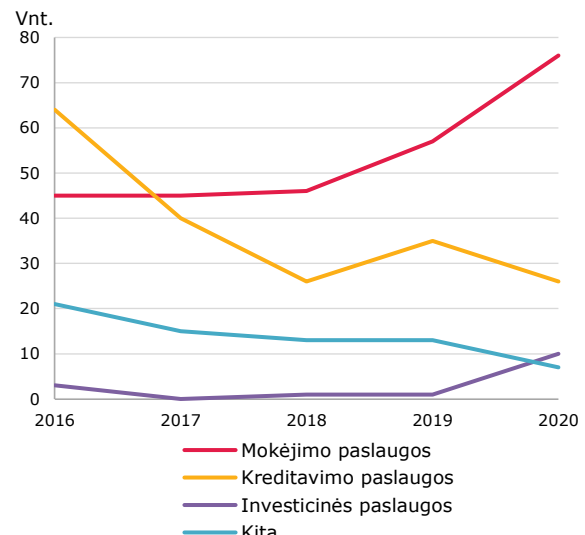
Vartotojai prašė bankų, kad šie leistų gražinti kredito įmokas nesuėjus numatytam terminui, atnaujintų nutrauktų kredito sutarčių vykdymą, netaikytų papildomų mokesčių, susijusių su kreditavimo ar mokėjimo paslaugų teikimu, gražintų sukčiams pervestas pinigines lėšas ir kt.

19 pav. Išnagrinėti ginčai ir taikūs susitarimai (2016–2020 m.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

20 pav. Ginčai pagal paslaugos tipą (2016–2020 m.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

TEISĖKŪRA

Pagrindiniai 2020 m. teisėkūros srityje vykę teisės aktų pakeitimai yra susiję su kredito gavėjų apsauga susidūrus su finansiniais sunkumais. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo ir Lietuvos Respublikos su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito įstatymo (NTSKI) pakeitimus. Vartojimo kredito įstatyme numatyta galimybė, kad, vartojimo kredito gavėjui susidūrus su finansiniais sunkumais tenkinti teisės aktuose nustatytus kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo

reikalavimus, būtų galima (pateikus prašymą kredito davėjui) atidėti įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą (ne ilgiau kaip 3 mėn.). Vartotojo teisė į įmokų atidėjimą gali būti suteikta mirus sutuoktiniui, nutrūkus santuokai ar netekus darbingumo, taip pat pačiam vartojimo kredito gavėjui ar jo sutuoktiniui netekus darbo arba ne mažiau kaip trečdalis pajamų. NTKSĮ pakeitimais taip pat numatyta galimybė atidėti įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą, kredito gavėjui ar jo sutuoktiniui netekus ne mažiau kaip trečdalis pajamų. Teisė į įmokų atidėjimą kitais atvejais (mirus sutuoktiniui, nutrūkus santuokai ar netekus darbingumo, taip pat vartotojui ar jo sutuoktiniui netekus darbo) numatyta ankstesnėje šio įstatymo redakcijoje.

Be to, Lietuvos banko valdyba patvirtino Kredito davėjų teisių ir pareigų pagal galiojančias kredito sutartis perleidimo tvarkos aprašą. Aprašas taikomas vartojimo kredito davėjams, su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito davėjams ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriams, teikiantiems kreditus pagal Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymą ir NTKSĮ, kai jie patys nusprendžia perduoti teises ir pareigas pagal galiojančias vartojimo kredito ir su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito sutartis naujam kreditoriui, taip pat tuo atveju, kai Lietuvos banko sprendimu tokie kredito davėjai yra išbraukiami iš atitinkamo Viešojo kredito davėjų sąrašo.

Atnaujintos Lietuvos banko patvirtintos Vartojimo kredito teikimo gairės, jas išdėstant nauja redakcija. Tai atlikta atsižvelgiant į naujausius Vartojimo kredito įstatymo pakeitimus, Lietuvos ir tarptautinę teismų praktiką, finansų rinkos dalyviams kylančius klausimus.

Siekdama užtikrinti, kad bankų ir kredito unijų taikomos pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo (PPTF) rizikos valdymo priemonės ne tik būtų proporcingos rizikai, bet ir atitiktų teisės aktais įtvirtintą elektroninių pinigų įstaigų ir mokėjimo įstaigų teisę ir (arba) prievolę turėti banko sąskaitas ir jomis naudotis, 2020 m. gegužės 25 d. Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros tarnyba išleido poziciją dėl elektroninių pinigų įstaigų ir mokėjimo įstaigų teisės naudotis kredito įstaigose atidarytomis banko sąskaitomis.

2020 m. bankams ir kitiems mokėjimo paslaugų teikėjams buvo pateiktas Mokėjimo paslaugų teikimo gairių projektas. Įvertinus gautus pasiūlymus ir pastabas, šios gairės buvo patvirtintos 2021 m. vasario 15 d. Gairėse pateikiami paaiškinimai, gerosios praktikos pavyzdžiai ir kitos rekomendacijos dėl Mokėjimų įstatyme įtvirtintų mokėjimo paslaugų teikimo sąlygų praktinio įgyvendinimo, bendravimo su mokėjimo paslaugų vartotojais, taip pat rekomendacijos kitais aktualiais tokių paslaugų teikimo ir naudojimosi jomis klausimais.

FINANSINIŲ PASLAUGŲ PRIEŽIŪRA

Siekdamas įvertinti, ar mokėjimo paslaugų teikėjai tinkamai informuoja savo klientus apie taikomus ar pritaikytus komisinius mokesčius už mokėjimo paslaugas, Lietuvos bankas atliko 2 dokumentų tyrimus. Tikrinta, kaip mokėjimo paslaugų teikėjai laikosi reikalavimo parengti informacijos apie komisinį atlyginimą dokumentą ir pateikti komisinio atlyginimo ataskaitą vartotojams. Šių tyrimų metu vieno iš bankų teikiamoje informacijoje nustatyta tam tikrų trūkumų, ir šis bankas paragintas juos pašalinti.

Reaguodamas į 2020 m. išaugusį mokėjimo paslaugų vartotojų skundų, susijusių su mokėjimo paslaugų teikėjų sprendimais neatidaryti mokėjimo sąskaitų, jas apriboti, uždaryti ir (arba) sulaukyti mokėjimo operacijas remiantis mokėjimo paslaugų teikėjo vidinėmis PPTF rizikos valdymo procedūromis, Lietuvos bankas nusprendė 2021 m. atlikti tokios mokėjimo paslaugų teikėjų praktikos analizę. Bus siekiama įvertinti, ar dėl mokėjimo paslaugų teikėjų taikomų PPTF rizikos valdymo priemonių tam tikroms mokėjimo paslaugų vartotojų grupėms netampa sunkiau prieinamos mokėjimo paslaugos.

Priedas. Pagrindiniai bankų sektoriaus rodikliai⁶

4 lentelė. Pagrindiniai balanso ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 01 01, mln. Eur	2020 10 01, mln. Eur	2021 01 01, mln. Eur	Pokytis per ket- virtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
1.	Turtas	30 684,7	35 251,5	37 744,1	7,1	23,0
1.1.	Skolos vertybiniai popieriai	1 410,2	1 727,3	1 829,1	5,9	29,7
1.2.	Nuosavybės vertybiniai popieriai	121,3	121,9	110,8	-9,1	-8,6
1.3.	Išvestinės finansinės priemonės	116,2	53,1	58,7	10,6	-49,5
1.4.	Grynieji pinigai	506,4	438,3	447,5	2,1	-11,6
1.5.	Lėšos centriniuose bankuose	7 162,4	9 565,3	11 975,2	25,2	67,2
1.6.	Lėšos kredito įstaigose	425,7	2 784,5	3 349,7	20,3	686,9
1.7.	Klientams suteiktos paskolos (su lizingu)	20 450,0	19 915,1	19 554,2	-1,8	-4,4
1.7.1.	Valdžios sektoriaus institucijoms	517,0	318,9	342,4	7,4	-33,8
1.7.2.	Kitoms finansų bendrovėms	646,7	528,8	525,5	-0,7	-18,8
1.7.3.	Ne finansų bendrovėms	9 196,9	8 321,4	7 800,6	-6,3	-15,2
1.7.4.	Namų ūkiams	10 089,4	10 746,0	10 886,0	1,3	7,9
1.7.4.1.	iš jų paskolos būstui įsigyti	8 062,8	8 652,8	8 816,7	1,9	9,4
1.8.	Kitos turto pozicijos	492,5	646,2	419,0	-35,2	-14,9
2.	Įsipareigojimai ir nuosavybė	30 684,7	35 251,5	37 744,1	7,1	23,0
2.1.	Centrinių bankų indėliai	47,8	180,0	179,6	-0,2	275,4
2.2.	Įsipareigojimai kredito įstaigoms	1 557,9	2 330,7	1 748,4	-25,0	12,2
2.3.	Išvestinės finansinės priemonės	118,9	67,4	74,0	9,7	-37,8
2.4.	Indėliai	24 963,4	28 691,7	31 861,6	11,0	27,6
2.4.1.	Valdžios sektoriaus institucijų	2 446,3	3 374,8	3 618,2	7,2	47,9
2.4.2.	Kitų finansų bendrovių	684,0	838,6	782,7	-6,7	14,4
2.4.3.	Ne finansų bendrovių	6 893,0	8 284,1	9 496,6	14,6	37,8
2.4.4.	Namų ūkių	14 940,2	16 194,2	17 964,1	10,9	20,2
2.5.	Išleisti skolos vertybiniai popieriai	22,2	23,1	22,2	-3,8	0,0
2.6.	Kitos įsipareigojimų pozicijos	1 861,9	1 621,1	1 419,2	-12,5	-23,8
2.7.	Nuosavybė	2 112,5	2 337,4	2 439,1	4,3	15,5

Šaltinis: Lietuvos bankas.

⁶ Bankams dėl svarbių prižasčių pakoregavus ataskaitas, apžvalgos duomenys po šios datos gali būti atnaujinami.

5 lentelė. Pagrindiniai pelno (nuostolio) ataskaitos straipsniai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 01 01, mln. Eur	2020 10 01, mln. Eur	2021 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc.	Pokytis per metus, proc.
3.	Einamųjų metų pelnas	334,5	213,1	279,7	-	-16,4
3.1.	Grynosios palūkanų pajamos	501,7	399,4	526,1	-	4,9
3.2.	Grynosios paslaugų ir komisinių pajamos	236,3	169,5	232,6	-	-1,6
3.3.	Administracinės išlaidos	355,5	268,6	375,4	-	5,6
3.4.	Paskolų vertės sumažėjimas	24,0	48,2	56,9	-	237,2

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6 lentelė. Kiti bankų veiklos rodikliai

Eil. nr.	Rodiklis	2020 01 01, mln. Eur	2020 10 01, mln. Eur	2021 01 01, mln. Eur	Pokytis per ketvirtį, proc. p.	Pokytis per metus, proc. p.
4.	Kapitalo pakankamumo rodiklis	23,69*	22,18	21,76	-0,42	-1,93
5.	1 lygio kapitalo pakankamumo rodiklis	23,29*	21,81	21,41	-0,40	-1,88
6.	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	272,37	570,64	743,25	172,61	470,88
7.	Sverto rodiklis	7,82	7,32	6,73	-0,59	-1,09
8.	Grynoji palūkanų marža	1,74	1,64	1,58	-0,06	-0,16
9.	Turto grąža	1,13	0,86	0,82	0,04	-0,31
10.	Nuosavybės grąža	12,32	11,15	10,71	-0,44	-1,61
11.	Efektyvumo rodiklis	46,98	46,93	48,69	1,76	1,71
12.	Neveiksnių skolos priemonės	1,64	1,53	1,28	-0,25	-0,36

Šaltinis: Lietuvos bankas.

*Įtraukus einamųjų metų pelną. Kai kurie bankai pasinaudojo galimybe pagal Europos bankininkystės institucijos išaiškinimą retrospektyviai įtraukti einamųjų metų pelną į kapitalą, kuris po akcininkų susirinkimo sprendimo nebuvo išmokėtas dividendais.